

GOLD

Îmbătrânirea în contextul
unei dizabilități

RECOMANDĂRI DE POLITICI INCLUZIVE

Elaborat de: AGE Platform Europe (Belgia)

Data: 7 aprilie 2026

Rezumat

Îmbătrânirea cu dizabilități în Europa: către politici incluzive, bazate pe drepturi și pe parcursul vieții	2
Rezumat.....	2
Mesaje cheie.....	2
Contextul politic și lacunele legislative	2
Concluzii cheie ale proiectului GOLD	3
Șase recomandări de politică și acțiuni conexe ale UE	4
1. Adoptarea unei abordări pe tot parcursul vieții în ceea ce privește îmbătrânirea cu dizabilități.....	4
2. Asigurarea continuității drepturilor dincolo de pragurile de vârstă	4
3. Includerea „proiectelor de viață” centrate pe persoană ca standard de politică.....	5
4. Eliminarea barierelor dintre sistemele de asistență pentru persoanele cu dizabilități, de îngrijire a persoanelor vârstnice și de sănătate	5
5. Investiții într-o forță de muncă calificată și sprijinită și recunoașteți îngrijitorii informalți	6
6. Crearea unor medii incluzive care să susțină autonomia și participarea.....	6
Concluzie: Asigurarea continuității drepturilor pe tot parcursul vieții	7

Îmbătrânirea cu dizabilități în Europa: către politici incluzive, bazate pe drepturi și pe parcursul vieții – Sintează de politici – bazată pe proiectul GOLD

Rezumat

Persoanele cu dizabilități trăiesc mai mult ca niciodată, ceea ce face ca îmbătrânirea cu o dizabilitate să devină o realitate structurală emergentă în întreaga Europă. Cu toate acestea, politicile europene continuă să trateze îmbătrânirea și dizabilitatea ca pe două aspecte separate.

Deși Convenția ONU privind drepturile persoanelor cu dizabilități (CRPD) oferă o protecție solidă, aceste drepturi se erodează adesea odată cu înaintarea în vârstă. În absența unui instrument internațional cu caracter juridic obligatoriu privind drepturile persoanelor în vârstă, multe persoane se confruntă cu lacune legislative și de politică – în special în domeniul asistenței medicale, al îngrijirii pe termen lung, al locuințelor și al protecției sociale.

Proiectul GOLD arată că îmbătrânirea cu o dizabilitate necesită o abordare pe tot parcursul vieții, bazată pe drepturi și centrată pe persoană. Este necesară o acțiune a UE pentru a asigura continuitatea drepturilor dincolo de limitele de vârstă, să consolideze coordonarea între sistemele de asistență pentru persoanele cu dizabilități, de îngrijire a persoanelor vârstnice și de sănătate, să sprijine familiile și îngrijitorii și să promoveze medii incluzive care să susțină autonomia și participarea.

Susținerea unei Convenții ONU incluzive privind drepturile persoanelor în vârstă, care să recunoască în mod explicit intersecția dintre îmbătrânire și dizabilitate, ar contribui la asigurarea faptului că protecția drepturilor omului nu se diminuează odată cu vârsta.

Mesaje-cheie

- Îmbătrânirea în condițiile unei dizabilități reprezintă o realitate structurală tot mai prezentă în societățile europene aflate în proces de îmbătrânire. Cu toate acestea, politicile europene continuă să trateze îmbătrânirea și dizabilitatea ca pe două aspecte distincte.
- Pragurile de vârstă rigide și guvernanta fragmentată conduc la discontinuitatea drepturilor și a sprijinului, în special în domeniul asistenței medicale, al îngrijirii pe termen lung și al locuințelor.
- Este necesară o abordare bazată pe drepturi și pe parcursul vieții pentru a asigura continuitatea între politicile privind dizabilitatea și cele privind îmbătrânirea.
- Proiectul GOLD identifică șase domenii prioritare de acțiune la nivelul UE, printre care planificarea pe parcursul întregii vieți, parcursurile de îngrijire integrate, formarea forței de muncă și mediile incluzive.
- O Convenție a ONU incluzivă privind drepturile persoanelor în vârstă ar trebui să recunoască în mod explicit intersecția dintre dizabilitate și îmbătrânire.

Contextul politic și lacunele juridice

Europa trece printr-o profundă transformare demografică. Persoanele cu dizabilități trăiesc mai mult ca niciodată, ceea ce reflectă progresele semnificative înregistrate în domeniul medicinei, al politicilor sociale și al drepturilor omului. Cu toate acestea, politicile publice și sistemele de sprijin nu au evoluat în același ritm pentru a răspunde realităților îmbătrânirii în condițiile unei dizabilități.

La nivel internațional și european, [Convenția ONU privind drepturile persoanelor cu dizabilități \(CRPD\)](#) oferă un cadru solid și obligatoriu din punct de vedere juridic, care garantează exercitarea în condiții de egalitate a drepturilor omului de către persoanele cu dizabilități. Cu toate acestea, pe măsură ce persoanele cu dizabilități îmbătrânesc, această protecție devine din ce în ce mai fragilă.

În prezent, nu există niciun instrument internațional sau european obligatoriu din punct de vedere juridic dedicat în mod specific drepturilor persoanelor în vârstă, iar persoanele cu dizabilități care îmbătrânesc cad adesea în lacunele juridice și de politică, în special în domeniul sănătății, al îngrijirii pe termen lung, al locuințelor și al protecției sociale.

Vârsta și dizabilitatea continuă să fie tratate ca categorii de politici separate, în ciuda faptului că dizabilitatea și îmbătrânirea se intersectează pe tot parcursul vieții. Datele Eurostat ilustrează această dinamică: în 2024, 7,1 % dintre persoanele cu vârste cuprinse între 16 și 24 de ani din UE au raportat limitări de activitate, comparativ cu 72,3 % dintre persoanele cu vârsta de 85 de ani și peste. Această separare contribuie la o guvernare fragmentată, la praguri de vârstă rigide și la discontinuitatea sprijinului, sporind riscurile de acces inegal la servicii, de instituționalizare și de pierdere a autonomiei.

Principalul cadru politic care ghidează acțiunea UE este [Strategia europeană privind drepturile persoanelor cu dizabilități 2021–2030](#), adoptată de Comisia Europeană pentru a promova punerea în aplicare a Convenției privind drepturile persoanelor cu dizabilități (CRPD) în domenii precum accesibilitatea, ocuparea forței de muncă, viața independentă, participarea și egalitatea.

Cu toate acestea, punerea în aplicare a CRPD la nivelul UE rămâne inegală. În domeniile de politică deosebit de relevante pentru persoanele cu dizabilități în vârstă — precum asistența medicală, îngrijirea pe termen lung, locuințele, protecția socială — acțiunea UE ia în principal forma unor programe de coordonare, orientare și finanțare. [Monitorizarea și observațiile finale ale ONU](#) au evidențiat în mod repetat discrepanțele dintre obligațiile CRPD și punerea lor efectivă în aplicare.

Este important de menționat că îmbătrânirea persoanelor cu dizabilități rămâne insuficient abordată în cadrul actualelor cadre de punere în aplicare a CRPD. Lipsa unei atenții explicite acordate traiectoriilor de îmbătrânire și tranzițiilor dintre sistemele de dizabilitate și cele de îmbătrânire slăbește protecția efectivă a drepturilor pe măsură ce oamenii îmbătrânesc. Conectarea politicilor privind dizabilitatea și îmbătrânirea este, prin urmare, esențială pentru a asigura că principiile CRPD sunt aplicate în mod consecvent pe parcursul întregii vieți.

Asigurarea continuității drepturilor pe tot parcursul vieții nu este, așadar, doar un obiectiv al politicii sociale, ci o chestiune legată de drepturile fundamentale și de punerea în aplicare efectivă a Convenției privind drepturile persoanelor cu dizabilități (CRPD).

Concluzii cheie ale proiectului GOLD

Proiectul GOLD, la care au participat organizații din șase state membre ale UE, a analizat provocările comune legate de îmbătrânirea persoanelor cu dizabilități și a identificat răspunsuri politice bazate pe drepturi.

Cercetările efectuate în cadrul proiectului evidențiază provocările structurale și sistemice cu care se confruntă persoanele cu dizabilități care îmbătrânesc:

- Inegalități pe parcursul vieții: multe persoane cu dizabilități se confruntă cu schimbări legate de îmbătrânire mai timpurii și mai complexe, inclusiv îmbătrânirea prematură și riscuri crescute pentru sănătate. Politicile și serviciile anticipează rareori aceste realități.
- Guvernare fragmentată: **domeniile** dizabilității, îmbătrânirii și sistemelor de sănătate funcționează adesea în mod izolat, cu limite de vârstă rigide care duc la pierderea drepturilor sau la tranziții forțate între servicii.
- Lacune în sistemul de sănătate: îngrijirea preventivă, screening-urile și expertiza geriatrică rămân insuficient accesibile sau adaptate, în timp ce mulți profesioniști din domeniul sănătății nu au pregătire privind intersecția dintre dizabilitate și îmbătrânire.

- Presiune asupra familiilor și îngrijitorilor: recunoașterea limitată, pregătirea profesională și sprijinul pentru îngrijirea temporară cresc riscurile de epuizare, de reacții determinate de criză și de instituționalizare care ar putea fi evitate.

Șase recomandări de politică și acțiuni conexe ale UE

Abordarea îmbătrânirii în cazul persoanelor cu dizabilități necesită o acțiune coordonată la nivelul politicilor privind dizabilitatea, îmbătrânirea, sănătatea și politicile sociale.

1. Adoptarea unei abordări pe parcursul întregii vieți în ceea ce privește îmbătrânirea în condiții de dizabilitate

Îmbătrânirea persoanelor cu dizabilități este rareori luată în calcul în cadrul politicilor și serviciilor actuale. Această lipsă de anticipare subminează continuitatea sprijinului și contribuie la apariția unor crize care ar putea fi evitate în etapele ulterioare ale vieții. Politicile trebuie să anticipeze schimbările legate de îmbătrânire începând cu vârsta adultă mijlocie și să integreze perspectiva îmbătrânirii în strategiile privind dizabilitatea, prevenirea și promovarea sănătății.

Posibile acțiuni ale UE

Crearea unui „*Cadru al UE privind parcursul vieții în cazul îmbătrânirii cu dizabilități*”, integrat în Strategia UE privind dizabilitatea și în Strategia europeană privind îngrijirea.

Ce înseamnă acest lucru concret:

- Adoptarea de către Comisia Europeană a unui cadru de politică sau a unei comunicări prin care statele membre sunt invitate să:
 - să anticipeze schimbările legate de îmbătrânire pentru persoanele cu dizabilități pe parcursul întregii vieți, inclusiv prin instrumente de evaluare și planificare timpurie
 - să integreze aspectele legate de îmbătrânire în politicile privind dizabilitatea, prevenirea și promovarea sănătății
- Utilizarea finanțării UE (FSE+, EU4Health, Orizont) pentru a sprijini proiecte-pilot privind anticiparea timpurie și îmbătrânirea sănătoasă a persoanelor cu dizabilități.

2. Asigurarea continuității drepturilor dincolo de pragurile de vârstă

Limitele de vârstă rigide au fost identificate ca o sursă majoră de discontinuitate a drepturilor. Criteriile de eligibilitate bazate pe vârstă conduc adesea la pierderea serviciilor, a prestațiilor sau a condițiilor de locuire, în ciuda nevoilor de sprijin neschimbate sau în creștere, ceea ce duce la tranziții forțate și la excludere. Eligibilitatea pentru servicii și sprijin ar trebui să se bazeze pe nevoile individuale, mai degrabă decât pe vârsta cronologică, asigurând continuitatea drepturilor, a prestațiilor și a condițiilor de locuire pe tot parcursul vieții.

Posibile acțiuni ale UE

Orientări ale UE privind accesul neutru din punct de vedere al vârstei la serviciile pentru persoanele cu handicap și la serviciile de îngrijire pe termen lung, corelate cu legislația UE privind nediscriminarea și care să contribuie la elaborarea unui viitor acord european privind îngrijirea.

Ce înseamnă acest lucru în mod concret:

- Orientările interpretative emise de Comisie precizează că:
 - limitele de vârstă care duc la pierderea serviciilor destinate persoanelor cu dizabilități pot constitui o discriminare indirectă
 - criteriile de eligibilitate ar trebui să se bazeze pe nevoi, mai degrabă decât pe vârstă.

- Includerea acestui principiu în raportarea socială din cadrul Semestrului European și în recomandările specifice fiecărei țări.

3. Includerea „proiectelor de viață” centrate pe persoană ca standard de politică

Planificarea centrată pe persoană rămâne implementată inegal și este adesea perturbată de tranzițiile legate de vârstă între servicii. În cazul în care există „proiecte de viață”, acestea sunt rareori menținute în timp, limitând autonomia, alegerea în cunoștință de cauză și continuitatea sprijinului pe măsură ce nevoile evoluează. Un „proiect de viață” se referă la un instrument de planificare centrat pe persoană care permite persoanelor cu dizabilități să își definească aspirațiile, preferințele și nevoile de sprijin pe tot parcursul vieții. Elaborat împreună cu persoana în cauză și cu actorii de sprijin relevanți, acesta ghidează deciziile privind participarea, locuința, îngrijirea și tranzițiile viitoare. [Proiectul de viață](#) este un proces dinamic și în continuă evoluție, care permite adaptarea sprijinului în timp, pe măsură ce circumstanțele și nevoile persoanei se schimbă, inclusiv cele legate de îmbătrânire.

Prin sprijinirea persoanelor în modelarea activă a propriilor alegeri de viață, proiectele de viață contribuie la punerea în aplicare a dreptului la autodeterminare și la o viață independentă, astfel cum este recunoscut în Convenția ONU privind drepturile persoanelor cu dizabilități. Planificarea centrată pe persoană ar trebui să fie recunoscută oficial, să beneficieze de resurse și să fie menținută în timp, sprijinind autonomia, alegerile în cunoștință de cauză și demnitatea.

Posibile acțiuni ale UE

Recomandarea UE privind planificarea centrată pe persoană în cadrul politicilor privind dizabilitatea și îmbătrânirea.

Ce înseamnă acest lucru concret:

- Recomandarea Comisiei care încurajează statele membre să:
 - recunoască în mod oficial „proiectele de viață” sau instrumentele echivalente de planificare centrată pe persoană, ca abordare standard în serviciile destinate persoanelor cu dizabilități și vârstnicilor.
 - asigure continuitatea acestor planuri în cadrul tranzițiilor legate de vârstă între servicii
 - să sprijine dezvoltarea de instrumente accesibile și de formare pentru profesioniști, în vederea punerii în aplicare a planificării de viață centrate pe persoană.
- Finanțare dedicată din FSE+ pentru formarea profesioniștilor și dezvoltarea de instrumente accesibile, adaptate utilizării și nevoilor persoanelor în vârstă cu dizabilități, inclusiv instrumente digitale și de comunicare.

4. Eliminarea compartimentării între sistemele pentru persoanele cu dizabilități, pentru persoanele în vârstă și de asistență medicală

Una dintre cele mai constante constatări ale proiectului GOLD este persistența compartimentării între serviciile destinate persoanelor cu dizabilități, serviciile destinate persoanelor vârstnice și sistemele de sănătate. Guvernanța fragmentată și coordonarea limitată duc la lacune în parcursurile de îngrijire, la duplicarea evaluărilor și la creșterea riscului de instituționalizare, în special în momentele de tranziție între etapele vieții.

Guvernanța integrată, parcursurile de îngrijire comune și coordonarea multidisciplinară trebuie să devină norma, în special în timpul tranzițiilor între servicii și etapele de viață.

Posibile acțiuni ale UE

Căi de îngrijire integrate privind îmbătrânirea cu dizabilități în cadrul EU4Health.

Ce înseamnă acest lucru concret:

- EU4Health vizează în mod specific:

- coordonarea între serviciile pentru persoanele cu dizabilități, serviciile pentru persoanele în vârstă și sistemele de sănătate.
- căi de îngrijire locale multidisciplinare pentru persoanele în vârstă cu dizabilități, asigurând coordonarea între furnizorii de servicii medicale, serviciile pentru persoanele cu dizabilități, asistenții sociali și furnizorii de îngrijire pe termen lung la nivel local.
- Elaborarea unor orientări la nivelul UE privind modelele de îngrijire integrate și coordonate.

5. Investiți într-o forță de muncă calificată și sprijinită și recunoașteți îngrijitorii informal

Există lacune în formarea și sprijinul acordat profesioniștilor care lucrează cu persoanele în vârstă cu dizabilități. Competențele insuficiente și lipsa competențelor intersectoriale între serviciile pentru persoanele cu dizabilități, serviciile pentru persoanele în vârstă și serviciile de sănătate contribuie la răspunsuri inadecvate și la medicalizarea excesivă – situație în care nevoile sociale sau de sprijin sunt abordate în primul rând prin intervenții medicale, mai degrabă decât prin servicii coordonate de sprijin pentru persoanele cu dizabilități, de sănătate și sociale.

În același timp, familiile și îngrijitorii neplătiți își asumă adesea responsabilități tot mai mari, de multe ori fără o recunoaștere, o formare sau un sprijin adecvate. Potrivit Institutului European pentru Egalitatea de Gen (EIGE), îngrijirea neplătită rămâne coloana vertebrală a sistemelor de îngrijire pe termen lung din Europa și este asigurată în principal de îngrijitori informali, cel mai adesea femei. Acest lucru evidențiază necesitatea unor politici care să recunoască și să sprijine îngrijitorii informali, asigurând în același timp disponibilitatea unor servicii de îngrijire formale adecvate.

Profesioniștii și îngrijitorii informali au nevoie de formare dedicată, sprijin emoțional și un nivel adecvat de personal pentru a preveni medicalizarea excesivă și a păstra autonomia.

Posibile acțiuni ale UE

Cadrul comun de formare al UE privind îmbătrânirea în condiții de dizabilitate.

Ce înseamnă acest lucru concret:

Consolidarea personalului din domeniul îngrijirii

- Elaborarea unor module minime de formare la nivelul UE pentru:
 - profesioniștii din domeniul sănătății,
 - profesioniștii din domeniul dizabilităților,
 - profesioniștilor din domeniul îngrijirii persoanelor vârstnice și a îngrijirii pe termen lung
- Integrarea în programele Erasmus+, FSE+ și [Agenda UE privind competențele](#).

Recunoașterea și sprijinirea îngrijitorilor informali

- Dezvoltarea de programe de formare și de informații accesibile pentru îngrijitorii informali.
- Promovarea sprijinului temporar și a serviciilor de sprijin pentru îngrijitorii din familie.
- Recunoașterea competențelor îngrijitorilor și a nevoilor de sprijin în cadrul monitorizării [Strategiei europene privind îngrijirea](#).

6. Crearea unor medii incluzive care să susțină autonomia și participarea

Locuințele, serviciile și mediile comunitare inaccesibile rămân obstacole majore în calea autonomiei și participării persoanelor cu dizabilități în vârstă. Fără medii adaptate și servicii flexibile, persoanele se confruntă cu riscuri crescute de izolare, dependență și instituționalizare prematură. Locuințele accesibile, servicii flexibile, tehnologii de asistență și o viață comunitară incluzivă sunt esențiale pentru a preveni izolarea și dependența.

Ar trebui acordată o atenție deosebită inegalităților teritoriale, întrucât persoanele în vârstă cu dizabilități care locuiesc în zone rurale și izolate se confruntă adesea cu un acces redus la asistență medicală, transport, locuințe și servicii de sprijin comunitare. De asemenea, ar trebui promovate tehnologiile digitale și de asistență ca factori-cheie ai autonomiei, participării și continuității sprijinului, cu condiția ca acestea să fie accesibile, la prețuri rezonabile și adaptate nevoilor individuale.

Măsuri posibile din partea UE

Includerea explicită a persoanelor în vârstă cu dizabilități în inițiativele UE [privind accesibilitatea](#) și locuințele.

Ce înseamnă acest lucru concret:

- Orientările UE privind accesibilitatea au fost extinse pentru a include în mod explicit:
 - utilizatorii în vârstă ai serviciilor pentru persoane cu dizabilități,
 - accesibilitatea progresivă în timp.
- Utilizarea [Fondului european de dezvoltare regională](#) și a [fondurilor de redresare](#) pentru:
 - adaptarea locuințelor, a spațiilor comunitare și a serviciilor;
 - sprijinirea tehnologiilor de asistență.

Concluzie: Asigurarea continuității drepturilor pe parcursul întregii vieți

Îmbătrânirea în condiții de dizabilitate scoate la iveală limitele cadrelor actuale de politici europene, care continuă să trateze vârsta și dizabilitatea ca probleme separate. Concluziile proiectului GOLD confirmă faptul că această separare duce la lacune în protecție, discontinuitate în sprijin și acces inegal la asistență medicală, îngrijire pe termen lung și incluziune socială — tocmai într-o etapă a vieții în care nevoile cresc adesea.

Prin adoptarea unor politici coordonate, bazate pe drepturi și care țin seama de parcursul vieții, UE poate asigura că drepturile persoanelor cu dizabilități nu se diminuează odată cu înaintarea în vârstă și că sistemele de sprijin răspund întregii diversități a traiectoriilor de îmbătrânire.

La nivel internațional, susținerea unei Convenții ONU incluzive privind drepturile persoanelor în vârstă — care să recunoască în mod explicit intersecția dintre dizabilitate și îmbătrânire — reprezintă un pas crucial pentru a asigura coerența între drepturile persoanelor cu dizabilități și politicile privind îmbătrânirea. O astfel de convenție ar consolida, nu ar dubla, CRPD, asigurându-se că principiile acesteia se aplică în mod eficient pe parcursul întregului ciclu de viață. Asigurarea faptului că drepturile omului

însoțească oamenii pe măsură ce îmbătrânesc nu este o agendă nouă, ci continuarea firească a angajamentelor asumate deja în temeiul CRPD.

ÎMBĂTRÂNIREA ÎN CONTEXTUL UNEI DIZABILITĂȚI

Rămâneți la curent cu proiectul GOLD:

<https://gold—project.eu/>

GOLD - G.A. N° 2024-1-FRO1-KA22O-ADU-00024495

AGFE

